

## HOOFDSTUK 1: HET HISTORISCH REFERENTIEKADER

|                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------|----|
| 1. DE TIJD.....                                                  | 3  |
| 1.1. DE HISTORISCHE PERIODES (IN DE WESTERSE GESCHIEDENIS).....  | 3  |
| 1.2. GEBEURTENISSEN SITUEREN IN DE TIJD.....                     | 4  |
| 1.3. BEGRIPPEN IN VERBAND MET TIJD.....                          | 5  |
| 2. DE RUIMTE.....                                                | 7  |
| 2.1. KAARTEN.....                                                | 7  |
| 2.2. RUIMTELIJKE BEGRIPPEN.....                                  | 7  |
| 3. DE DOMEINEN.....                                              | 8  |
| 3.1. DE VIER MAATSCHAPPELIJKE DOMEINEN.....                      | 8  |
| 3.2. VERBANDEN EN WISSELWERKINGEN.....                           | 9  |
| 3.3. DE DOMEINEN IN DE VERSCHILLENDE HISTORISCHE PERIODES.....   | 12 |
| 4. BEPERKINGEN VAN DE WESTERSE PERIODISERING.....                | 16 |
| 4.1. PERIODISERING.....                                          | 16 |
| 4.2. VOORBEELDEN VAN ANDERE PERIODISERINGEN.....                 | 17 |
| 4.2.1. Chinese periodisering.....                                | 17 |
| 4.2.2. Islamitische periodisering.....                           | 18 |
| 4.3. GEVOLGEN VAN PERIODISERING.....                             | 21 |
| 4.3.1. Etnocentrische blik.....                                  | 21 |
| 4.3.2. Ruimtelijk beperkte blik.....                             | 21 |
| 4.3.3. Gebrek aan meerdere perspectieven.....                    | 22 |
| 4.3.4. Morele maatstaf.....                                      | 22 |
| 4.4. EXTRA VOORBEELDEN BIJ DE GEVOLGEN VAN DE PERIODISERING..... | 22 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Het historisch referentiekader

- situeren in de tijd
- situeren in de ruimte
- situeren in maatschappelijke domeinen
- scharnierpunten
- beperkingen westerse periodisering

## HOOFDSTUK 2: ACHTERGROND POLITIEK EN NUTTIGE BEGRIPPEN

|                                                             |    |
|-------------------------------------------------------------|----|
| 1. DE POLITIEKE ORGANISATIEVORMEN.....                      | 3  |
| 1.1. MONARCHIE.....                                         | 3  |
| 1.2. REPUBLIEK.....                                         | 3  |
| 1.3. THEOCRATIE.....                                        | 3  |
| 1.4. TOTALITAIR REGIME – AUTORITAIR REGIME – DICTATUUR..... | 4  |
| 2. DEMOCRATIE.....                                          | 5  |
| 2.1. ONTSTAAN EN SOORTEN.....                               | 6  |
| 2.2. KENMERKEN VAN EEN DEMOCRATIE.....                      | 7  |
| 3. DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT.....                        | 11 |
| 3.1. DE RECHTSSTAAT.....                                    | 11 |
| 3.1.1. Grondrechten en vrijheden.....                       | 11 |
| 3.1.2. De scheiding der machten.....                        | 11 |
| 3.1.3. Het legaliteitsbeginsel.....                         | 13 |
| 3.1.4. Onafhankelijke rechtspraak.....                      | 13 |
| 3.2. DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT.....                      | 14 |
| 3.2.1. Kenmerken van de democratische rechtsstaat.....      | 14 |
| 3.2.2. België als democratische rechtsstaat.....            | 14 |
| 3.2.3. Democratische rechtsstaat en westerse waarden.....   | 17 |
| 4. POLITIEKE PARTICIPATIE.....                              | 24 |
| 5. DIVERSE NUTTIGE BEGRIPPEN.....                           | 25 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt politieke organisatievormen. Die kennis heb je nodig om bestuursvormen, politieke systemen,... te kunnen vergelijken.

Je hebt deze informatie ook nodig voor de volgende punten vermeld bij relatie verleden - heden - toekomst

- Je licht de betekenis, principes en werking van de democratische rechtsstaat op verschillende bestuursniveaus toe.
- Je beoordeelt de beperkingen van een democratische rechtsstaat in de praktijk. Je bepaalt de mogelijke groeikansen.
- Je licht toe hoe je binnen de democratische rechtsstaat verantwoordelijkheid kunt opnemen. Je bepaalt de mogelijkheden en beperkingen van je eigen rol.

Daarnaast vind je in dit hoofdstuk een reeks begrippen die kunnen helpen om de leerstof in de volgende hoofdstukken gemakkelijker te plaatsen en te begrijpen.

## HOOFDSTUK 3: RESTAURATIE EN REVOLUTIE DEEL 1

|                                                         |    |
|---------------------------------------------------------|----|
| 1. HET CONGRES VAN WENEN.....                           | 3  |
| 1.1. WAT VOORAFGING.....                                | 3  |
| 1.2. HET CONGRES VAN WENEN.....                         | 4  |
| 1.2.1. Beslissingen.....                                | 4  |
| 1.2.2. Gevolgen van het Congres van Wenen.....          | 7  |
| 1.2.3. Belang van het Congres van Wenen.....            | 8  |
| 2. HET BEGRIP IDEOLOGIE.....                            | 8  |
| 3. HET LIBERALISME.....                                 | 9  |
| 3.1. TYPERING.....                                      | 9  |
| 3.2. ONTSTAAN.....                                      | 10 |
| 3.2.1. John Locke.....                                  | 10 |
| 3.2.2. De verlichting.....                              | 11 |
| 3.2.3. Het eigenlijke ontstaan van het liberalisme..... | 14 |
| 3.3. NATIONALE ONTWIKKELINGEN.....                      | 14 |
| 3.3.1. Groot-Brittannië.....                            | 15 |
| 3.3.2. Frankrijk.....                                   | 16 |
| 4. HET NATIONALISME.....                                | 18 |
| 4.1. ONTSTAAN.....                                      | 18 |
| 4.2. KENMERKEN VAN HET NATIONALISME.....                | 19 |
| 4.3. GEVOLGEN.....                                      | 20 |
| 4.4. SOORTEN NATIONALISME.....                          | 21 |
| 4.4.1. Separatisme.....                                 | 21 |
| 4.4.2. Unificatie.....                                  | 21 |
| 4.4.3. Versterkend nationalisme.....                    | 22 |
| 4.5. HET NATIONALISME VANDAAG.....                      | 23 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Restauratie en revolutie
  - Congres van Wenen
  - Liberalisme en nationalisme

## HOOFDSTUK 4: RESTAURATIE EN REVOLUTIE DEEL 2

|                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. HET ONTSTAAN VAN BELGIË.....                                            | 3  |
| 1.1. ACHTERGROND.....                                                      | 3  |
| 1.2. ONVREDE IN DE BELGISCHE GEBIEDEN.....                                 | 3  |
| 1.3. DE BELGISCHE REVOLUTIE VAN 1830 EN DE BELGISCHE ONAFHANKELIJKHEID.... | 4  |
| 1.4. DE JONGE BELGISCHE STAAT EN DE GRONDWET.....                          | 5  |
| 1.5. HET VERSTERKEND NATIONALISME IN BELGIË.....                           | 8  |
| 1.6. DE VLAAMSE BEWEGING (tot 1914).....                                   | 11 |
| 1.7. HET NATIONALISME VANDAAG IN BELGIË.....                               | 15 |
| 2. DE EENMAKING VAN DUITSLAND.....                                         | 16 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Restauratie en revolutie
  - Ontstaan van België
  - Eenmaking Duitsland

## HOOFDSTUK 5: INDUSTRIALISATIE

|                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. DE INDUSTRIËLE REVOLUTIE.....                                           | 3  |
| 1.1. DE EERSTE INDUSTRIËLE REVOLUTIE.....                                  | 3  |
| 1.1.1. De start: Groot-Brittannië.....                                     | 3  |
| 1.1.2. De eerste industriële revolutie in België.....                      | 5  |
| 1.2. DE TWEEDE INDUSTRIËLE REVOLUTIE.....                                  | 7  |
| 1.2.1. Kenmerken.....                                                      | 7  |
| 1.2.2. Oorzaak.....                                                        | 8  |
| 1.2.3. Belangrijke vernieuwingen.....                                      | 8  |
| 1.2.4. Industriële centra.....                                             | 9  |
| 2. GEVOLGEN VAN DE INDUSTRIALISERING.....                                  | 9  |
| 2.1. ECONOMISCHE GEVOLGEN.....                                             | 9  |
| 2.1.1. Het industrieel kapitalisme.....                                    | 9  |
| 2.1.2. De consumptiemaatschappij.....                                      | 10 |
| 2.1.3. De economische crisis.....                                          | 11 |
| 2.2. SOCIALE GEVOLGEN.....                                                 | 11 |
| 2.2.1. Milieu.....                                                         | 11 |
| 2.2.2. Verstedelijking.....                                                | 11 |
| 2.2.3. Werkloosheid.....                                                   | 12 |
| 2.2.4. Proletarisering.....                                                | 12 |
| 3. DE DERDE INDUSTRIËLE REVOLUTIE.....                                     | 12 |
| 4. VERGELIJKINGEN.....                                                     | 14 |
| 4.1. DE IR ↔ DE INDUSTRIËLE ONTWIKKELING VAN DE BRICS.....                 | 14 |
| 4.2. SAMENLEVING TEN TIJDE VAN DE IR ↔ AGRARISCHE SAMENLEVINGEN.....       | 14 |
| 4.3. BELGIË ↔ ANDERE GEÏNDUSTRIALISEERDE LANDEN.....                       | 15 |
| 4.4. SAMENLEVING TEN TIJDE VAN DE IR ↔ DE POSTINDUSTRIËLE SAMENLEVING..... | 15 |
| 4.5. BELGIË TIJDENS DE IR ↔ BELGIË VANDAAG.....                            | 16 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Industrialisatie

## HOOFDSTUK 6: ONGELIJKHEDEN

|                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------|----|
| 1. PROLETARISERING EN KLASSENMAATSCHAPPIJ.....            | 3  |
| 2. LEEFOMSTANDIGHEDEN IN DE 19DE-EEUWSE SAMENLEVING.....  | 3  |
| 2.1. DE ARBEIDERS.....                                    | 3  |
| 2.2. DE RIJKE BURGERIJ.....                               | 5  |
| 3. HET SOCIALISME.....                                    | 6  |
| 3.1. HET WETENSCHAPPELIJK SOCIALISME OF MARXISME.....     | 7  |
| 3.1.1. Inleiding.....                                     | 7  |
| 3.1.2. Visie op mens, geschiedenis en samenleving.....    | 8  |
| 3.1.3. Marx en het kapitalisme.....                       | 10 |
| 3.1.4. Marx en het communisme.....                        | 11 |
| 3.2. HET UTOPISCH SOCIALISME.....                         | 13 |
| 3.3. DE SOCIAALDEMOCRATIE.....                            | 14 |
| 3.4. HET ANARCHISME.....                                  | 14 |
| 4. DE ARBEIDERSBEWEGING.....                              | 15 |
| 4.1. DE SOCIALISTISCHE ARBEIDERSBEWEGING.....             | 15 |
| 4.1.1. Algemeen.....                                      | 15 |
| 4.1.2. België.....                                        | 16 |
| 4.2. DE CHRISTELIJKE ARBEIDERSBEWEGING.....               | 18 |
| 4.2.1. Algemeen.....                                      | 18 |
| 4.2.2. België.....                                        | 19 |
| 4.3. DE KOMMUNISTISCHE PARTIJ VAN BELGIË (KPB).....       | 21 |
| 5. REALISATIES TEN VOORDELE VAN DE ARBEIDERS.....         | 21 |
| 5.1. ALGEMEEN.....                                        | 21 |
| 5.2. BELGIË.....                                          | 22 |
| 6. OVERZICHT: DE EVOLUTIE VAN HET BELGISCH STEMRECHT..... | 24 |
| 7. MIGRATIE.....                                          | 24 |
| 7.1. KENMERKEN.....                                       | 24 |
| 7.2. REACTIES.....                                        | 25 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Ongelijkheden

## HOOFDSTUK 7: CULTUUR IN DE MODERNE TIJD

|                                       |    |
|---------------------------------------|----|
| 1. DENKSTROMINGEN.....                | 3  |
| 1.1. ABOLITIONISME.....               | 3  |
| 1.2. EUGENETICA.....                  | 5  |
| 1.3. SOCIAAL DARWINISME.....          | 6  |
| 2. KUNSTSTROMINGEN: DE ROMANTIEK..... | 8  |
| 2.1. ONTSTAAN.....                    | 8  |
| 2.2. KENMERKEN.....                   | 9  |
| 2.3. SCHILDERKUNST.....               | 10 |
| 2.3.1. John Constable.....            | 10 |
| 2.3.2. William Turner.....            | 11 |
| 2.3.3. Caspar David Friedrich.....    | 12 |
| 2.3.4. Théodore Géricault.....        | 12 |
| 2.3.5. Eugène Delacroix.....          | 13 |
| 2.3.6. Francisco Goya.....            | 14 |
| 2.3.7. Nazareners.....                | 14 |
| 2.4. LITERATUUR.....                  | 15 |
| 2.5. MUZIEK.....                      | 15 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder  
Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Cultuur

## HOOFDSTUK 8: HET MODERN IMPERIALISME

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| 1. IMPERIALISME: BEGRIP EN SITUERING.....          | 3  |
| 2. DE MOTIEVEN VAN DE IMPERIALISTEN.....           | 6  |
| 3. GEVOLGEN VAN HET IMPERIALISME.....              | 9  |
| 4. DE BELGISCHE KOLONISATIE VAN CONGO.....         | 11 |
| 4.1. KONGO VRIJSTAAT.....                          | 12 |
| 4.2. BELGISCH CONGO.....                           | 15 |
| 4.2.1. Algemeen.....                               | 15 |
| 4.2.2. Rol van het leger.....                      | 16 |
| 4.2.3. Rol van de kerk.....                        | 17 |
| 4.2.4. Rol van de staat.....                       | 17 |
| 4.2.5. Culturele kenmerken.....                    | 18 |
| 4.2.6. Economische kenmerken.....                  | 19 |
| 5. INVLOED VAN DE KOLONISATIE VAN CONGO.....       | 19 |
| 5.1. OP DE BELGISCHE SAMENLEVING.....              | 19 |
| 5.2. OP DE POLITIEKE SITUATIE.....                 | 19 |
| 5.3. OP DE RELATIE MET ANDERE EUROPESE LANDEN..... | 20 |
| 6. EVOLUTIE VAN DE HISTORISCHE BEELDVORMING.....   | 20 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Modern imperialisme

## HOOFDSTUK 9: DE EERSTE WERELDOORLOG EN DE VREDE VAN VERSAILLES

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| 1. OORZAKEN EN MECHANISMEN.....                      | 3  |
| 1.1. DE FRANS-PRUISISCHE OORLOG.....                 | 3  |
| 1.2. KOLONIALE CONFLICTEN.....                       | 3  |
| 1.3. DE BALKAN.....                                  | 5  |
| 1.4. ECONOMISCHE RIVALITEIT.....                     | 7  |
| 1.5. BONDGENOOTSCHAPPEN.....                         | 7  |
| 1.6. BEWAPENINGSWEDLOOP EN MILITARISME.....          | 9  |
| 1.7. FATALE MISREKENINGEN.....                       | 10 |
| 2. DE AANLEIDING.....                                | 10 |
| 3. HET VERLOOP.....                                  | 11 |
| 3.1. HET VON SCHLIEFFEN-PLAN.....                    | 11 |
| 3.2. HET EIGENLIJKE VERLOOP.....                     | 12 |
| 3.3. LOOPGRAVENOORLOG.....                           | 16 |
| 4. BELGIË TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG.....        | 17 |
| 4.1. DE BELGISCHE OORLOGSINSPANNINGEN.....           | 17 |
| 4.2. BEZET BELGIË.....                               | 17 |
| 4.3. DE FRONTBEWEGING.....                           | 18 |
| 5. PROPAGANDA.....                                   | 19 |
| 5.1. DEFINITIE EN KENMERKEN.....                     | 19 |
| 5.2. DE AFFICHE ALS PROPAGANDAMIDDEL.....            | 20 |
| 5.3. PROPAGANDATECHNIEKEN.....                       | 20 |
| 6. DE VREDESVERDRAGEN NA DE EERSTE WERELDOORLOG..... | 22 |
| 6.1. HET VERDRAG VAN VERSAILLES.....                 | 23 |
| 6.2. KIEM VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG.....            | 28 |
| 6.3. DE VOLKENBOND.....                              | 28 |
| 7. GEVOLGEN VAN DE EERSTE WERELDOORLOG.....          | 29 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Eerste Wereldoorlog en gevolgen
  - Eerste Wereldoorlog
  - Vrede van Versailles

## HOOFDSTUK 10: DE RUSSISCHE REVOLUTIES

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| 1. HET RUSSISCHE TSARENRIJK IN DE 19DE EEUW.....      | 3  |
| 1.1. POLITIEKE EN SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE.....   | 3  |
| 1.2. HET RUSSISCH IMPERIALISME.....                   | 4  |
| 1.3. SOCIALE VERANDERINGEN EN POLITIEKE ONRUST.....   | 6  |
| 1.3.1. Toenemende spanningen.....                     | 6  |
| 1.3.2. Eerste Revolutie (1905).....                   | 7  |
| 2. REVOLUTIES EN HET ONTSTAAN VAN DE SOVJET-UNIE..... | 8  |
| 2.1. DE FEBRUARIREVOLUTIE.....                        | 8  |
| 2.1.1. Oorzaken.....                                  | 8  |
| 2.1.2. Verloop.....                                   | 10 |
| 2.2. VAN FEBRUARIREVOLUTIE NAAR OKTOBERREVOLUTIE..... | 11 |
| 2.2.1. Dubbele machtsstructuur.....                   | 11 |
| 2.2.2. Op te lossen problemen.....                    | 12 |
| 2.2.3. De terugkeer van Lenin.....                    | 13 |
| 2.2.4. Nieuwe opstand.....                            | 14 |
| 2.2.5. De Kornilov-affaire.....                       | 14 |
| 2.3. DE OKTOBERREVOLUTIE.....                         | 14 |
| 2.4. VAN OKTOBERREVOLUTIE NAAR SOVJET-UNIE.....       | 16 |
| 2.4.1. Eerste weken na de Oktoberrevolutie.....       | 16 |
| 2.4.2. Vrede van Brest-Litovsk.....                   | 16 |
| 2.4.3. Einde van de democratie.....                   | 17 |
| 2.4.4. Burgeroorlog.....                              | 18 |
| 2.4.5. Laatste jaren van Lenin.....                   | 19 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Eerste Wereldoorlog en gevolgen
  - Russische revoluties

## HOOFDSTUK 11: HET INTERBELLUM DEEL 1

|                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------|----|
| 1. DE ECONOMISCH CRISIS.....                              | 3  |
| 1.1. EEN STUKJE ECONOMISCHE THEORIE.....                  | 3  |
| 1.1.1. Vrijemarkteconomie.....                            | 3  |
| 1.1.2. Planeconomie of centraal geleide economie.....     | 4  |
| 1.1.3. Gemengde economie.....                             | 5  |
| 1.1.4. John Maynard Keynes en het keynesiaans beleid..... | 7  |
| 1.1.5. Het neoliberalisme.....                            | 9  |
| 1.2. DE JAREN TWINTIG.....                                | 12 |
| 1.2.1. De VS.....                                         | 12 |
| 1.2.2. Europa.....                                        | 13 |
| 1.3. DE BEURSCRASH VAN 1929 EN DE GROTE CRISIS.....       | 15 |
| 1.3.1. De Crash Van Wall Street.....                      | 15 |
| 1.3.2. De Grote Depressie.....                            | 16 |
| 1.3.3. De wereldwijde economische crisis.....             | 17 |
| 1.3.4. Aanpak van de crisis in de VS.....                 | 19 |
| 1.4. DE KREDIETCRISIS VAN 2007-2011.....                  | 21 |
| 2. DE SOVJET-UNIE ONDER STALIN.....                       | 23 |
| 2.1. STALIN GRIJPT DE MACHT.....                          | 23 |
| 2.2. ECONOMISCHE POLITIEK.....                            | 25 |
| 2.3. POLITIEK.....                                        | 27 |
| 2.4. TOTALITAIRE SAMENLEVING.....                         | 27 |
| 2.5. PROPAGANDA IN DE SOVJET-UNIE.....                    | 29 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder  
Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Interbellum
  - opkomst van het totalitarisme > stalinisme in de Sovjet-Unie
  - economische crisis

## HOOFDSTUK 12: HET INTERBELLUM DEEL 2

|                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. FASCISME.....                                                        | 3  |
| 2. HET FASCISME IN ITALIË.....                                          | 4  |
| 2.1. ONTSTAAN EN ONTWIKKELING.....                                      | 4  |
| 2.2. KENMERKEN VAN DE FASCISTISCHE STAAT.....                           | 6  |
| 3. HET FASCISME IN DUITSLAND: HET NAZISME.....                          | 7  |
| 3.1. ONTSTAAN.....                                                      | 7  |
| 3.2. MACHTSOVERNAME.....                                                | 8  |
| 3.3. IDEOLOGIE.....                                                     | 10 |
| 3.4. KENMERKEN VAN HET NAZIREGIME.....                                  | 11 |
| 3.5. HET BELEID TEGENOVER DE JODEN.....                                 | 13 |
| 3.6. NAZI-PROPAGANDA.....                                               | 14 |
| 4. DEMOCRATIE EN DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT ↔ FASCISME EN COMMUNISME.... | 17 |
| 5. HITLER EN DE AANLOOP NAAR DE TWEEDE WERELDOORLOG.....                | 19 |
| 6. BELGIË TIJDENS HET INTERBELLUM.....                                  | 23 |
| 6.1. POLITIEK.....                                                      | 23 |
| 6.2. SOCIAAL.....                                                       | 23 |
| 6.3. DE VLAAMSE BEWEGING.....                                           | 24 |
| 6.3.1. Belang van de oorlog voor de Vlaamse Beweging.....               | 24 |
| 6.3.2. Kenmerken van de Vlaamse Beweging tijdens het interbellum.....   | 24 |
| 6.3.3. Vlaamse verwezenlijkingen.....                                   | 25 |
| 6.4. CRISIS VAN DE DEMOCRATIE.....                                      | 26 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Interbellum

- opkomst van het totalitarisme > fascisme in Italië

- opkomst van het totalitarisme > nazi-Duitsland

## HOOFDSTUK 13: DE TWEEDE WERELDOORLOG

|                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------|----|
| 1. OORZAKEN.....                                                    | 3  |
| 1.1. JAPAN.....                                                     | 3  |
| 1.2. ITALIË.....                                                    | 4  |
| 1.3. DUITSLAND.....                                                 | 4  |
| 1.4. CONCLUSIE.....                                                 | 4  |
| 2. HET VERLOOP VAN DE OORLOG.....                                   | 4  |
| 2.1. EERSTE PERIODE (1939 TOT 1942).....                            | 5  |
| 2.1.1. Europa.....                                                  | 5  |
| 2.1.2. Azië.....                                                    | 7  |
| 2.2. KEERPUNT.....                                                  | 8  |
| 2.2.1. Slag bij Midway.....                                         | 8  |
| 2.2.2. Slag bij El Alamein.....                                     | 10 |
| 2.2.3. Slag om Stalingrad.....                                      | 10 |
| 2.3. TWEEDE PERIODE (1942 TOT 1945).....                            | 11 |
| 2.3.1. Europa.....                                                  | 11 |
| 2.3.2. Azië.....                                                    | 13 |
| 3. KENMERKEN VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG.....                        | 14 |
| 3.1. ALGEMEEN.....                                                  | 14 |
| 3.2. BEZETTING.....                                                 | 15 |
| 3.2.1. Bezetting door Duitsland.....                                | 15 |
| 3.2.2. Bezetting door Japan.....                                    | 17 |
| 3.3. OORLOGSECONOMIE.....                                           | 17 |
| 3.4. PROPAGANDA.....                                                | 18 |
| 4. DE HOLOCAUST (1933-1945).....                                    | 22 |
| 5. DE GEVOLGEN VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG.....                      | 29 |
| 6. DE GROTE VREDESCONFERENTIES.....                                 | 30 |
| 6.1. JALTA.....                                                     | 31 |
| 6.2. POTSDAM.....                                                   | 31 |
| 7. BELGIË TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG.....                       | 33 |
| 7.1. ECONOMIE EN DAGELIJKS LEVEN IN BEZET BELGIË (1940 – 1944)..... | 33 |
| 7.2. COLLABORATIE.....                                              | 36 |
| 7.3. VERZET.....                                                    | 37 |
| 7.4. HEDENDAAGSE SPOREN VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG IN BELGIË.....   | 37 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Tweede Wereldoorlog

## HOOFDSTUK 14: DE VERENIGDE NATIES EN DE EUROPESE UNIE

|                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. DE VERENIGDE NATIES.....                                              | 3  |
| 1.1. INLEIDING.....                                                      | 3  |
| 1.2. ONTSTAAN.....                                                       | 4  |
| 1.3. ORGANISATIE.....                                                    | 5  |
| 1.3.1. Hoofdorganen.....                                                 | 5  |
| 1.3.2. De VN-familie van organisaties.....                               | 10 |
| 1.4. DE DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELEN: 2016-2030.....                     | 13 |
| 1.5. DE UNIVERSELE VERKLARING VAN DE RECHTEN VAN DE MENS.....            | 16 |
| 1.6. ANDERE VERWEZENLIJKNINGEN VAN DE VN.....                            | 17 |
| 1.7. PROBLEMEN EN KRITIEK.....                                           | 21 |
| 2. DE EUROPESE UNIE.....                                                 | 23 |
| 2.1. DE OORZAKEN VOOR DE OPRICHTING VAN DE EU.....                       | 23 |
| 2.2. DOELSTELLINGEN.....                                                 | 23 |
| 2.3. DE BELANGRIJKSTE FASEN IN HET EUROPESE EENMAKINGSPROCES.....        | 23 |
| 2.4. DE POLITIEKE ORGANEN EN DE WERKING VAN DE EU.....                   | 26 |
| 2.5. DE INVLOED VAN DE EUROPESE WETGEVING OP DE NATIONALE WETGEVING..... | 27 |
| 2.5.1. Hoe komt een Europese wet tot stand?.....                         | 27 |
| 2.5.2. Primaire en afgeleide wetgeving.....                              | 27 |
| 2.5.3. Soorten afgeleide wetgeving.....                                  | 27 |
| 2.6. DE ACTUELE UITDAGINGEN VAN DE EU.....                               | 29 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Hedendaagse tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Een nieuwe wereldorde
  - Verenigde naties
  - Europese eenmaking

## HOOFDSTUK 15: DE KOUDE OORLOG

|                                                            |    |
|------------------------------------------------------------|----|
| 1. KENMERKEN VAN DE KOUDE OORLOG.....                      | 3  |
| 1.1. SITUERING EN VERLOOP.....                             | 3  |
| 1.1.1. Fase 1: 1945-1953.....                              | 3  |
| 1.1.2. Fase 2: 1953 tot eind jaren 70.....                 | 5  |
| 1.1.3. Fase 3: Eind jaren 70 tot 1985.....                 | 8  |
| 1.2. BELANGRIJKE CONFLICTEN UIT DE KOUDE OORLOG.....       | 9  |
| 1.2.1. De oorlog in Korea (1950-1953).....                 | 9  |
| 1.2.2. Hongaarse opstand (1956).....                       | 10 |
| 1.2.3. De Cubacrisis (1962).....                           | 10 |
| 1.2.4. Vietnam (met VS: 1964-1975).....                    | 11 |
| 1.2.5. Praagse Lente (1968).....                           | 11 |
| 1.2.6. Afghaanse invasie van de USSR (1979-1989).....      | 12 |
| 1.3. CHRONOLOGIE VAN DE KOUDE OORLOG.....                  | 12 |
| 2. HET EINDE VAN DE KOUDE OORLOG (1885-1991).....          | 14 |
| 2.1. DE HERVORMINGSPOLITIEK VAN GORBATSJOV.....            | 14 |
| 2.2. DE IMPLOSIË VAN DE SOVJET-UNIE (1989-1991).....       | 15 |
| 2.3. GEVOLGEN VAN DE IMPLOSIË VAN DE SOVJET-UNIE.....      | 18 |
| 2.3.1. De vroegere Sovjet-Unie.....                        | 18 |
| 2.3.2. Oekraïne.....                                       | 20 |
| 2.3.3. De Oostbloklanden.....                              | 23 |
| 2.3.4. De rest van Europa.....                             | 24 |
| 2.3.5. De wereld.....                                      | 25 |
| 3. HET COMMUNISME IN DE WERELD.....                        | 26 |
| 4. DE VERHOUDINGEN TUSSEN DE VS EN RUSLAND SINDE 1989..... | 26 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Hedendaagse tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Een nieuwe wereldorde
  - Koude oorlog
- Actuele internationale verhoudingen
  - Bipolaire of multipolaire wereldorde? (sinds 1990)

## HOOFDSTUK 16: DEKOLONISATIE EN BELGISCH CONGO

|                                                              |    |
|--------------------------------------------------------------|----|
| 1. DE DEKOLONISATIE.....                                     | 3  |
| 1.1. INLEIDING.....                                          | 3  |
| 1.2. KAARTEN.....                                            | 3  |
| 1.3. OORZAKEN VAN DE DEKOLONISATIE.....                      | 6  |
| 1.4. DE DEKOLONISATIE IN AZIË.....                           | 7  |
| 1.5. DE DEKOLONISATIE IN AFRIKA.....                         | 7  |
| 1.6. POLITIEK REALISME VERSUS PRESTIGE.....                  | 8  |
| 1.7. GEVOLGEN VAN DE DEKOLONISATIE.....                      | 9  |
| 2. POSITIE VAN DE VOORMALIGE KOLONIES IN DE WERELD.....      | 11 |
| 3. VAN BELGISCH CONGO NAAR ONAFHANKELIJKHEID.....            | 13 |
| 4. DE POLITIEKE REGIMES IN CONGO VAN 1960 TOT VANDAAG.....   | 13 |
| 4.1. EERSTE REPUBLIEK (1960-1971).....                       | 13 |
| 4.2. TWEEDE REPUBLIEK (1971-1997).....                       | 15 |
| 4.3. DERDE REPUBLIEK (1997-HEDEN).....                       | 16 |
| 4.3.1. Laurent Kabila (1997-2001).....                       | 16 |
| 4.3.2. Joseph Kabila (2001-2019).....                        | 17 |
| 4.3.3. Félix Tshisekedi (2019-heden).....                    | 18 |
| 4.4. CONFLICTEN EN PROBLEMEN SINDE DE ONAFHANKELIJKHEID..... | 18 |
| 5. VERHOUDINGEN TUSSEN BELGIË EN CONGO.....                  | 21 |
| 5.1. OVERZICHT.....                                          | 21 |
| 5.2. KRITIEK OP DE HUIDIGE RELATIE MET CONGO.....            | 22 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Hedendaagse tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Een nieuwe wereldorde
  - Dekolonisatie en Belgisch Congo

## HOOFDSTUK 17: BELGIË DEEL 1

|                                                 |    |
|-------------------------------------------------|----|
| 1. SOCIAALECONOMISCHE ONTWIKKELING NA 1945..... | 3  |
| 1.1. DE VERZORGINGSSTAAT.....                   | 3  |
| 1.2. DE ACTIEVE WELVAARTSSTAAT.....             | 9  |
| 2. NAOORLOGSE BREUKLIJNEN EN CONFLICTEN.....    | 11 |
| 2.1. BREUKLIJNEN.....                           | 11 |
| 2.2. DE KONINGSKWESTIE.....                     | 16 |
| 2.3. SCHOOLSTRIJD EN SCHOOLPACT.....            | 18 |
| 2.4. LEUVEN VLAAMS.....                         | 19 |
| 2.5. VAN VERZUILING NAAR ONTZUILING.....        | 19 |
| 3. ACTUELE MAATSCHAPPELIJKE DEBATTEN.....       | 20 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder  
Hedendaagse tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- België
  - sociaaleconomische ontwikkelingen
  - breuklijnen en conflicten

## HOOFDSTUK 18: BELGIË DEEL 2

|                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------|----|
| 1. VAN UNITAIRE NAAR FEDERALE STAAT.....                  | 3  |
| 1.1. INLEIDING.....                                       | 3  |
| 1.2. GROEIENDE TEGENSTELLINGEN IN DE JAREN 50 EN 60.....  | 3  |
| 1.3. VAN UNITAIR NAAR FEDERAAL IN 4 STAPPEN.....          | 4  |
| 2. BESTUURSNIVEAUS IN ONZE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT..... | 6  |
| 2.1. DE HUIDIGE STRUCTUUR VAN BELGIË.....                 | 6  |
| 2.2. FEDERAAL NIVEAU.....                                 | 7  |
| 2.3. HET REGIONAAL EN COMMUNAUTAIR NIVEAU.....            | 10 |
| 2.4. HET PROVINCIAAL NIVEAU.....                          | 11 |
| 2.5. HET GEMEENTELIJK NIVEAU.....                         | 12 |
| 2.6. ENKELE BELANGRIJKE BEGRIPPEN.....                    | 12 |
| 3. LINKS, RECHTS, PROGRESSIEF EN CONSERVATIEF.....        | 13 |
| 4. VLAAMSE POLITIEKE PARTIJEN.....                        | 14 |
| 4.1. CD&V.....                                            | 14 |
| 4.2. Groen!.....                                          | 16 |
| 4.3. N-VA.....                                            | 17 |
| 4.4. Open Vld.....                                        | 19 |
| 4.5. PVDA.....                                            | 21 |
| 4.6. Vooruit.....                                         | 22 |
| 4.7. Vlaams Belang.....                                   | 23 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Hedendaagse tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- België
  - federale staat

### Opgelet

In dit hoofdstuk komen veel namen voor van "huidige" partijvoorzitters, ministers,... Die kunnen soms snel van het politieke toneel verdwijnen.

Controleer daarom vlak voor je examen of er iets veranderd is. Je kan hiervoor de link op de site gebruiken → Leerstof > Belangrijke personen in de politiek

De te controleren namen staan in dit document in het groen en vet.

## HOOFDSTUK 19: CULTUUR IN DE HEDENDAAGSE TIJD

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| 1. HET EMANCIPATIEPROCES IN DE JAREN 60 EN 70.....            | 3  |
| 1.1. DE SEKSUELE REVOLUTIE.....                               | 3  |
| 1.2. DE VROUWENEMANCIPATIE.....                               | 4  |
| 1.2.1. Inleiding.....                                         | 4  |
| 1.2.2. Tot de jaren 60.....                                   | 5  |
| 1.2.3. De jaren 60 en 70: de tweede golf.....                 | 6  |
| 1.3. LGBTQIA+.....                                            | 8  |
| 1.4. STRIJD TEGEN RASSESEGREGATIE IN DE VERENIGDE STATEN..... | 10 |
| 1.5. JONGERENCULTUUR VANAF DE JAREN 1960.....                 | 11 |
| 2. ACTUELE PROTESTBEWEGINGEN.....                             | 13 |
| 2.1. ANDERSGLOBALISTEN.....                                   | 13 |
| 2.2. NEGATIONISME.....                                        | 15 |
| 2.3. NEOFASCISME.....                                         | 15 |
| 2.4. PEGIDA.....                                              | 16 |
| 2.5. BLACK LIVES MATTER-BEWEGING.....                         | 17 |
| 2.6. GAZA-OORLOG PROTESTEN.....                               | 17 |
| 2.7. KLIMAATBEWEGING.....                                     | 17 |
| 2.8. GELE HESJES.....                                         | 18 |
| 3. KUNSTSTROMINGEN: POPART.....                               | 18 |
| 3.1. AMERIKAANSE POPART.....                                  | 19 |
| 3.2. BRITSE POPART.....                                       | 20 |
| 3.3. POPART IN FRANKRIJK EN BELGIË.....                       | 22 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Hedendaagse tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Cultuur

## HOOFDSTUK 20: ISRAËLISCH-PALESTIJNSE KWESTIE

|                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------|----|
| 1. VOORGESCHIEDENIS.....                                         | 3  |
| 2. HET ONTSTAAN VAN DE STAAT ISRAËL.....                         | 5  |
| 3. VERZET, AANHOUDEND CONFLICT EN INTERNATIONALE SPANNINGEN..... | 6  |
| 4. TOEKOMST EN UITDAGINGEN.....                                  | 13 |
| 5. ARABISCHE PARTIJEN TEGEN ISRAËL.....                          | 17 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder  
Hedendaagse tijd: westerse samenleving en interculturele contacten

- Actuele internationale verhoudingen
  - Israëlisch-Palestijnse kwestie

## HOOFDSTUK 21: CHINA

|                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------|----|
| 1. INTERCULTURELE CONTACTEN.....                                     | 3  |
| 2. CHINA IN DE MODERNE TIJD.....                                     | 5  |
| 2.1. KENMERKEN.....                                                  | 5  |
| 2.2. BINNENLANDSE PROBLEMEN.....                                     | 7  |
| 2.3. INTERCULTURELE CONTACTEN MET HET WESTEN.....                    | 9  |
| 2.4. EINDE VAN HET KEIZERRIJK CHINA.....                             | 10 |
| 3. DE EERSTE REPUBLIEK CHINA.....                                    | 10 |
| 4. DE VOLKSREPUBLIEK CHINA.....                                      | 11 |
| 4.1. DE BEGINJAREN.....                                              | 11 |
| 4.2. DE HONDERDBLOEMENCAMPAGNE EN DE GROTE SPRONG VOORWAARTS.....    | 14 |
| 4.3. GROEIEND ISOLEMENT.....                                         | 15 |
| 4.4. DE CULTURELE REVOLUTIE.....                                     | 15 |
| 4.5. EINDE VAN HET ISOLEMENT EN VERNIEUWING ONDER DENG XIAOPING..... | 16 |
| 4.6. STUDENTENPROTEST.....                                           | 17 |
| 6. INTERCULTURELE CONTACTEN.....                                     | 22 |
| 6.1. RELATIE MET JAPAN.....                                          | 23 |
| 6.2. RELATIE MET DE SOVJET-UNIE / RUSLAND.....                       | 25 |
| 6.3. RELATIE MET DE VS.....                                          | 26 |
| 7. UITDAGINGEN.....                                                  | 27 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk behandelt de leerinhouden vermeld onder

Moderne tijd: niet-westerse samenleving en interculturele contacten

- China

Hedendaagse tijd: niet-westerse samenleving en interculturele contacten

- Volksrepubliek China

## HOOFDSTUK 22: VAARDIGHEDEN

|                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. GELIJKENISSEN EN VERSCHILLEN.....                                    | 3  |
| 2. KUNST EN CULTUUR.....                                                | 3  |
| 3. REDENEREN MET EN OVER BRONNEN.....                                   | 6  |
| 3.1. HISTORISCHE VRAAGSTELLING.....                                     | 6  |
| 3.2. BRONNENANALYSE.....                                                | 8  |
| 3.3. MYTHEVORMING.....                                                  | 16 |
| 4. HISTORISCHE BEELDVORMING EN INVLOED VAN STANDPLAATSGEBONDENHEID..... | 17 |
| 4.1. HISTORISCHE REDENEERWIJZEN.....                                    | 17 |
| 4.2. STANDPLAATSGEBONDENHEID.....                                       | 24 |
| 5. RELATIE VERLEDEN - HEDEN - TOEKOMST.....                             | 24 |
| 5.1. COLLECTIEVE HERINNERING.....                                       | 24 |
| 5.2. DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT.....                                     | 25 |

### VERWIJZING NAAR DE VAKFICHE

Dit hoofdstuk geeft tips en/of achtergrondinformatie bij de onderwerpen vermeld onder  
Gelijkenissen en verschillen tussen samenlevingen en historische periodes  
kunst en cultuur  
Redeneren met en over bronnen  
Historische beeldvorming en invloed van standplaatsgebondenheid  
Relatie verleden - heden - toekomst

## OEFFENINGEN GESCHIEDENIS: SET 1 - DIVERSE OPDRACHTEN

|                                               |   |
|-----------------------------------------------|---|
| 1. HISTORISCH REFERENTIEKADER.....            | 2 |
| 2. DE SAMENLEVING IN DE MODERNE TIJD.....     | 4 |
| 3. DE SAMENLEVING IN DE HEDENDAAGSE TIJD..... | 7 |
| 4. OPLOSSINGEN.....                           | 8 |

---

### WAT JE MOET WETEN OVER DIT DOCUMENT

Dit document hoort bij de cursus geschiedenis voor de derde graad Economie-Wiskunde, Humane wetenschappen, Latijn-Moderne talen, Latijn-Wetenschappen-Wiskunde, Moderne talen, Wetenschappen-Wiskunde.

De volledige cursus wordt verkocht door Edulogos en kost 40 euro.

De cursus Geschiedenis 3DO kan alleen legaal worden gekocht via:

<https://examencommissie.be/shop>

Opgelet: De cursus van iemand anders kopen, heeft belangrijke nadelen.

- 1) Je loopt het risico dat je een verouderde cursus koopt. Die is dan niet in overeenstemming met de recentste vakfiche.
- 2) Je krijgt geen gratis updates, verbeteringen en aanvullingen.
- 3) Je kan geen aanspraak maken op de hulp die inbegrepen zit in de prijs voor de cursus.
- 4) Je hebt geen toegang tot het extra materiaal dat beschikbaar is via de site.

Dit document is bovendien auteursrechtelijk beschermd. Dit betekent dat je het niet mag verkopen of doorgeven zonder toestemming te vragen. Als uitkomt dat je dit toch doet, kan dit ernstige gevolgen hebben. Meer uitleg hierover vind je in de gebruiksovereenkomst:

<https://examencommissie.be/content/gebruiksovereenkomst>

## OEFENINGEN GESCHIEDENIS: SET 2

Dit document bevat een (licht aangepaste) selectie van vragen uit diverse edities van het Nederlandse centraal examen geschiedenis.

De volledige examens zijn vrij beschikbaar via [Examenblad.nl](https://examenblad.nl).

|                              |    |
|------------------------------|----|
| OPGAVEN.....                 | 2  |
| 1. MODERNE TIJD.....         | 2  |
| 1.1. OPEN VRAGEN.....        | 2  |
| 1.2. WERKEN MET BRONNEN..... | 3  |
| 2. HEDENDAAGSE TIJD.....     | 14 |
| 2.1. OPEN VRAGEN.....        | 14 |
| 2.2. WERKEN MET BRONNEN..... | 16 |
| OPLOSSINGEN.....             | 32 |
| 1. MODERNE TIJD.....         | 32 |
| 1.1. OPEN VRAGEN.....        | 32 |
| 1.2. WERKEN MET BRONNEN..... | 33 |
| 2. HEDENDAAGSE TIJD.....     | 36 |
| 2.1. OPEN VRAGEN.....        | 36 |
| 2.2. WERKEN MET BRONNEN..... | 38 |

## OEFFENINGEN GESCHIEDENIS: SET 3

In de volgende opgaven moet je telkens gebeurtenissen, personen, voorwerpen,... chronologisch rangschikken. Je kan dit doen met de kennis die je hebt over specifieke onderwerpen OF door je kennis van het historisch referentiekader te gebruiken.

Deze oefeningen zijn nuttig omdat je vaak tot het juiste antwoord kan komen door te redeneren.

De oefeningen zijn geselecteerd uit diverse edities van het Nederlandse centraal examen geschiedenis. De volledige examens zijn vrij beschikbaar via [Examenblad.nl](http://Examenblad.nl).

De **oplossingen** staan helemaal op het einde van dit document.

1) De volgende beschrijvingen van het Russische volkslied staan in willekeurige volgorde:

- 1 Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd De hymne van de Sovjet-Unie, een lied met een patriotistische tekst, het nieuwe volkslied.
- 2 Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie werd als volkslied Het Patriottenlied gekozen totdat de Russisch leider Vladimir Poetin het liet vervangen door het Volkslied van de Russische Federatie.
- 3 Het volkslied God behoeft de Tsaar werd door de communistische revolutionairen verboden vlak na hun machtsgreep.
- 4 Tsaar Alexander I liet het nieuwe volkslied Gebed van de Russen componeren om de overwinning op Napoleon te vieren.
- 5 Na de dood van Stalin werd de tekst van het volkslied waarin hij werd bejubeld, geschrapt en was het volkslied alleen nog een melodie.
- 6 Lenin voerde bij de stichting van de Sovjet-Unie de Internationale als volkslied in, een strijdlied voor de arbeidersbeweging met versies in vele talen.

2) Bij de volgende gebeurtenissen uit de geschiedenis speelden bruggen een rol:

- 1 In Berlijn vermoordden militairen Rosa Luxemburg, een van de leiders van de Spartacus-opstand. Haar lichaam werd bij de Lichtensteinbrug in het Landwehrkanaal gegooid.
- 2 In opdracht van de nazi's werd tussen de twee wijken van het Joodse getto in Warschau een voetgangersbrug gebouwd om te voorkomen dat Joden en niet-Joden met elkaar in contact zouden komen.
- 3 Toen Napoleons veldtocht tegen Rusland mislukte, bouwden Nederlandse geniesoldaten in het ijskoude water van de Berezina twee houten bruggen om de terugtocht van het Franse leger mogelijk te maken.
- 4 Om het tegen Wilhelm II gerichte bondgenootschap tussen Frankrijk en Rusland te vieren, werd een van de bruggen over de Seine in Parijs vernoemd naar tsaar Alexander III.
- 5 In de provincie Neder-Germanië mislukte een opstand van de Batavieren tegen de Romeinse overheersing. Bij de resten van de brug over de Nabalia onderhandelde de aanvoerder van de Batavieren met de Romeinen over de overgave.
- 6 Op de Pont Neuf in Parijs werd vlak na het Congres van Wenen het bronzen standbeeld van koning Hendrik IV, dat eerder door Franse revolutionairen was vernield, weer opgericht.